

Poznámka k Fotosút'aži časopisu Quark

prof. Ing. Karol JESENÁK, PhD.

Katedra anorganickej chémie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského,

Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava 4

jesenak@fns.uniba.sk

Časopis Quark je na Slovensku dlhodobo najvýznamnejším vedecko-populárnym časopisom a zohráva pri propagácii vedy a techniky dôležitú úlohu. Väčšina autorov jeho príspevkov pochádza z akademického prostredia a význam ich článkov zďaleka nemožno zúžiť iba na propagáciu vedy. Bez akýchkoľvek pochybností tomuto časopisu môžeme poďakovať za jeho významnú všeobecno-vzdelávaciu funkciu.

Koncom roku 2020 sa na mňa obrátila redakcia tohto časopisu s prosbou o príspevok do jej fejsbúkového formátu nazvaného „Fotosút'až“, resp. „Fotohádanka“. Šlo o to, prispieť do tejto súťaže nejakou originálnou fotografiou z oblasti prírodných vied a zároveň aj nejakou otázkou a jej správnu odpoveďou súvisiacou s ňou. Tá mala byť pripojená k obrázku s odstupom niekoľkých dní. Na redakcii bolo následné vyhodnotenie správnych odpovedí.

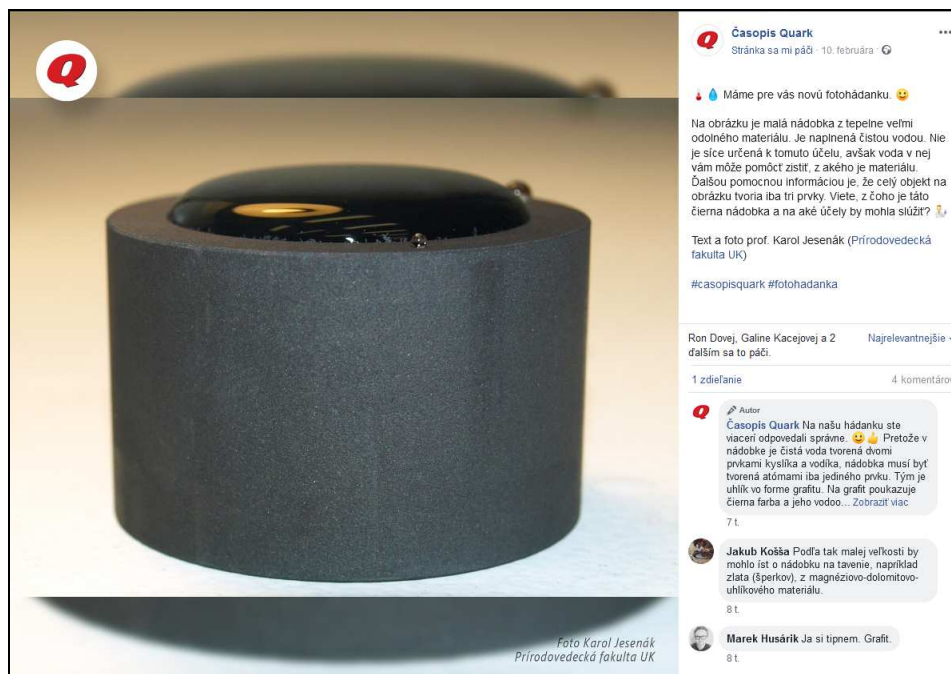

Obr. 1 Jedna z otázok fotosút'aže časopisu Quark

<<https://bit.ly/Quark-fotohadanka>>

Moja prvá reakcia na túto prosbu bola trochu rozpačitá. Súviselo to s tým, že napriek dlhoročnej učiteľskej praxi som nikdy nenadobudol kladný emocionálny vzťah ku skúšaniam, už bez ohľadu na jeho formu. Jeden z dôvodov je aj ten, že na rozdiel od ústnej komunikácie, pri ktorej je kontext otázok jasný, si najmä písomné skúšky a testy vyžadujú od učiteľa veľmi presnú formuláciu otázok. Napriek vynaloženému úsiliu sa často stáva, že absurdné odpovede obchádzajúce myslený kontext nemožno hodnotiť ako nesprávne.

Uvedomil som si však, že fotosúťaž v Quarku nie založená na tomto type „školských“ otázok. Čitateľ tu má pred sebou nejaký zaujímavý obrázok a niekedy od jeho autora aj dodatočnú informáciu súvisiacu s ním. To však na správnu odpoveď stačiť nemusí. Je to teda podobné ako v živote. Máme nejaké obmedzené informácie a skúšame si s tým nejako poradiť. Nejde tu ani tak o správnu odpoveď, ale o tú chvíľku zamyslenia sa nad nejakým problémom. Pretože stále platí, že dôležitejšie ako odpovede sú otázky.

Obr. 2 Ešte jedna ukážka z tejto fotosúťaže
<<https://bit.ly/Quark-fotohadanka>>

Moje otázky v tejto fotosúťaži vo väčšine prípadov nemožno jednoznačne zaradiť do jedného vedného odboru. Takmer vždy však s chémiou úzko súvisia. Čitatelia tohto textu ich môžu nájsť na dolu uvedenej adrese. Za pozornosť však stoja otázky od všetkých doterajších prispievateľov. Domnievam sa, že diskusia o týchto otázkach so zakrytými správnymi odpoveďami by mohla byť celkom zaujímavým spestrením niektorých hodín „prírodovedy“ na stredných školách.

V súvislosti s témou mojej prednášky o tradičných modrých pigmentoch, by som snáď mohol ponúknuť redakcii Quarku aj takúto otázku:

Najstaršie modré pigmenty tvorili tri látky – minerály lazurit, azurit a rastlinné farbivo indigo. Najdrahší bol ten prvý. Preto vždy existoval dobrý motív na jeho falšovanie primiešaním jedného alebo oboch lacnejších. Vedeli by ste odhaliť takéto falšovanie bez použitia moderných analytických metód? Dokázal to už Plínius starší (23 – 79 n. l.) a napísal o tom vo svojej prírodopisnej encyklopédii Historia Naturalis. Na rozdiel od neho, vy by ste boli schopní jeho metódu vysvetliť. Pokúste sa o to.

Možno sa redakcii Quarku bude táto otázka páčiť. Za názor budem vďačný aj čitateľom tohto textu. Ide už len o to, pripraviť zmes týchto látok a urobiť z nej dobrú snímku. Prírodné indigo však budem musieť nahradiť syntetickým.

Odkaz:

Adresa všetkých otázok autora tohto textu vo Fotosúťaži časopisu Quark:

<https://bit.ly/Quark-fotohadanka>